

#9

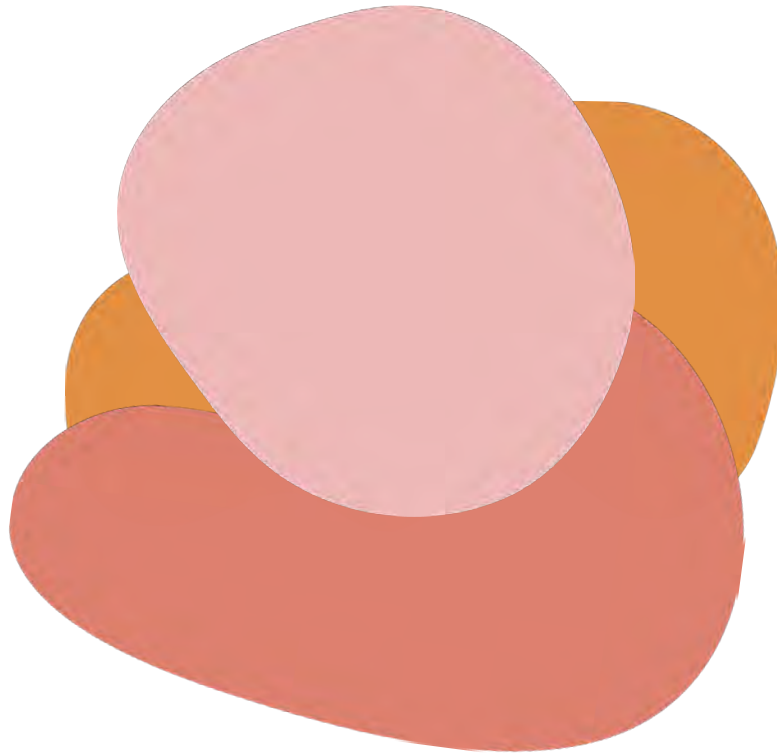
Rapportserien
FORSKNING & SKOLUTVECKLING
i samverkan

"MINA ELEVER FÅR MYCKET AV DET JAG ÄR TRYGG I"

*Om lärares erfarenheter av Re:flex
– en fortbildning i konst och kultur*
Jens Ideland och
Camilla Jonasson

PEDAGOGISK
INSPIRATION
MALMÖ

NR 9 2025

FORSKNING & SKOLUTVECKLING i samverkan

Materialet publiceras via open access (öppen tillgång) under Creative Commons-licensen CC BY-NC-ND 4.0.

Distribution: Pedagogisk inspiration Malmö

Layout: Kristian Ingers, Pedagogisk inspiration, Malmö stad

Elektronisk version tillgänglig på: www.pedagogmalmo.se

Bild framsida: Kristian Ingers, illustration

OM RAPPORTEN

Pedagogisk Inspiration Malmö (Pi) är en gemensam utvecklingsenhet för Förskoleförvaltningen, Grundskoleförvaltningen och Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen i Malmö stad. En av enhetens centrala uppgifter är att stärka skolverksamheternas vetenskapliga bas och förmåga att använda forskning och vetenskapliga metoder samt att utveckla ett nära samarbete mellan skolverksamheter, forskare och lärosäten rörande forskning om, för och med förskolor och skolor.

I rapportserien *Forskning och skolutveckling i samverkan* samlas texter och rapporter från projekt och undersökningar som genomförts av, eller i samarbete med, de forskare och forskarutbildade lärare som arbetar som vetenskapliga utvecklingsledare på Pedagogisk inspiration Malmö. Texterna bygger på forskning och vetenskapliga metoder men har ofta skrivits i samarbete med exempelvis pedagogisk personal, skolledare eller externa forskare från lärosäten och kan därför ha olika karaktär. I serien finns utrymme för bland annat rapporter från forskningsbaserade skolutvecklingsprojekt, undersökningar och analyser riktade mot skolverksamheter samt vetenskapliga artiklar.

I detta nummer lyfter vi fram fortbildningsinsatsen Re:flex, som syftar till att stärka arbetet med konst och kultur i skolan. Rapporten baseras på fokusgruppssamtal och en enkätstudie med deltagande lärare. Studien har genomförts av två vetenskapliga utvecklingsledare vid Pedagogisk Inspiration. Rapporten vänder sig till lärare, pedagoger, skolledare och andra som är intresserade av kultur i skola och förskola. Texten bygger på forskning och vetenskapliga metoder, men har inte granskats av externa forskare. Delar av resultaten kan komma att publiceras och genomgå sådan granskning i framtiden.

Nyckelord: fortbildning, konst och kultur, likvärdighet, organisation, trygghet

Jens Ideland är vetenskaplig utvecklingsledare på Pedagogisk inspiration Malmö och fil.dr. i tillämpad IT med inriktning mot utbildningsvetenskap samt fil.lic. i musikpedagogik. I sin forskning är Jens bland annat intresserad av hur den sociala organisationen och användningen av olika verktyg formar aktiviteter och lärande.

Camilla Jonasson är vetenskaplig utvecklingsledare på Pedagogisk Inspiration Malmö (PI) och Fil. Dr. i musikpedagogik. Hon har arbetat som musik- och svensklärare i Malmö stads grundskola samt som regional samordnare för skapande skola. Hennes intresse i skolutveckling rörande frågor om estetik, jämställdhet och barns rätt att uttrycka sig med alla sina språk.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING

5

INLEDNING

6

Kursen Re:flex

6

Syfte och frågeställningar

8

Styrdokument och kulturplan

9

Metod och genomförande

10

RESULTAT

11

Vad ger Re:flex lärare som deltar?

11

- Trygga möten med kulturverksamheter och konst- och kulturuttryck
- Trygga samtal om konst och kulturupplevelser

11

12

Vad ger Re:flex eleverna och undervisningen?

14

- Möten med konst och kultur
- Samtal och reflektioner om konst- och kulturuttryck

14

16

Vad ger Re:flex deltagarnas kollegor och skola?

18

- Stöd till kollegor och arbetslag
- Stöd till skolläring och organisation
- Förutsättningar för konst och kultur i skolverksamheterna

18

20

22

AVSLUTNING OCH DISKUSSION

24

Trygghet

25

Demokrati, likvärdighet och delaktighet

25

Organisation för kultur i skolans verksamhet

26

FRÅGOR ATT ARBETA VIDARE MED

27

REFERENSER

28

SAMMANFATTNING

För att öka likvärdigheten gällande konst och kultur i skolan startade grundskoleförvaltningen hösten 2020 fortbildningen Re:flex, som syftar till att stärka lärares kompetens att använda konst och kultur som en del av lärandet. Deltagarna får bland annat möta olika konst- och kulturuttryck och använda en strukturerad samtalsmodell med tre steg: beskriva, tolka och reflektera. Denna rapport undersöker hur Re:flex kan bidra till lärarnas och skolornas arbete med fokus på:

- Hur lärare som deltagit i Re:flex omsätter och använder erfarenheter från kursen i sin egen undervisning och verksamhet,
- Hur lärarna uppfattar att elevernas upplevelse, förståelse och förmåga att tala om och använda konst- och kulturuttryck har stärkts,
- Hur lärarna upplever att de kan bidra till skolans och kollegornas arbete med konst och kultur efter att de deltagit i Re:flex.

Rapporten bygger på fokusgrupper med lärare som gått Re:flex samt en enkät till samtliga kursdeltagare. Studien har genomförts av vetenskapliga utvecklingsledare på Pedagogisk inspiration Malmö i samarbete med grundskoleförvaltningens kultursekreterare. Sammanfattningsvis pekar resultaten mot att Re:flex kan bidra till att stärka deltagarna i deras arbete med konst och kultur vilket också får betydelse för deras elever, kollegor och skolor:

- Lärare som deltagit i Re:flex upplever en ökad trygghet kring kulturbesök och i möten med olika konst- och kulturuttryck. Samtalsmodellen kan stärka samtal om konst och kultur i undervisningen, men kan även användas i andra ämnen och sammanhang.
- Lärare som deltagit i kursen uttrycker att deras elever får ta del av fler konst- och kulturupplevelser, samt att samtalsmodellen bidrar till att fler elever vågar delta i samtal om konst och kultur.
- Deltagare uppger att de efter kursen i högre grad kan stötta kollegor både kring frågor rörande kulturbesök och möten med konst- och kulturuttryck samt bidra i skolans övergripande arbete med kultur.

Analysen synliggör tre teman som kan vara viktiga i det framtida arbetet med konst och kultur i skolan: a) trygghet, b) demokrati, likvärdighet och delaktighet samt c) organisation för kultur i skolans verksamhet. Trygghet framstår som en viktig förutsättning för att lärare och elever ska våga möta nya konst- och kulturuttryck. Många deltagare menar att Re:flex ger verktyg, inspiration och kan främja en ökad likvärdighet i linje med skolans uppdrag kring kultur och demokrati. Resultaten synliggör även vikten av skolans organisation och stöd för att konst och kultur ska bli en mer integrerad del i Malmö stads grundskolor.

"MINA ELEVER FÅR MYCKET AV DET JAG ÄR TRYGG I"

Om lärares erfarenheter av Re:flex – en fortbildning i konst och kultur

Jens Ideland och Camilla Jonasson

INLEDNING

I Malmö stad finns ett rikt kulturutbud för barn och unga. Det är en stad och region med flera stora kommunala och regionala kulturinstitutioner. Det finns även ett levande och rikt fritt kulturliv. Inom ramen för den kulturella allemansrätten på skoltid¹ erbjuds barn och unga i förskola, grundskola och gymnasium i Malmö ett basutbud av kulturupplevelser. Utöver detta är de flesta skolor i staden aktiva inom Skapande skola².

Trots ett rikt utbud för skolorna visade besöksstatistik från kulturförvaltningen och statistik från grundskoleförvaltningen rörande Skapande skola från läsåret 2018–2019 att det rådde bristande likvärdighet gällande barns och ungas möjlighet att ta del av konst och kultur. Denna bristande likvärdighet berodde dels på hur skolorna har organiserat sitt arbete med kultur, dels på att det saknas kunskap hos lärarna om hur de kan arbeta med kultur som ett inslag i undervisning och lärande. Även om kulturinslag ofta uppskattas, saknas i många fall beredskap att integrera dem i skolans ordinarie arbete och elevernas lärande, i enlighet med styrdokumentet (Einarsson, 2022).

Kursen Re:flex

För att öka likvärdigheten i arbetet med kultur i skolan startade grundskoleförvaltningen höstterminen 2020 fortbildningen Re:flex som syftar till att stärka lärares pedagogiska kompetens kring att integrera konst och i kultur i lärandet. Genom kursen får deltagarna kunskap om olika kulturaktörer och institutioner i Malmö samt erfarenheter av olika konst- och kulturuttryck. De får också träna sig i att leda reflekterande samtal kring konst och kulturuttryck med elever, att pröva olika didaktiska verktyg som kan fördjupa konstnärliga upplevelser och därigenom skapa förutsättningar för ett fortsatt estetiskt lärande i klassrummet (Einarsson, 2022). I grundskoleförvaltningens kulturplan (2025) och i denna text används begreppet kultur i en avgränsad betydelse och syftar på estetiska uttryck och konstformer som exempelvis teater, bildkonst och dans.

Fortbildningen sträcker sig över ett läsår och leds av en dramapedagog. Sedan starten har 81 lärare deltagit, varav 50 fortfarande är verksamma inom grundskoleförvaltningen i Malmö stad. Fyra kursomgångar har genomförts. Varje kursomgång sträcker sig över ett läsår och innehåller 7–8 kursträffar. Re:flex ger deltagarna möjlighet att ta del av konst och i kultur vid stadens kulturinstitutioner samt någon fri kulturgrupp. En central del i kursen är det reflekterande samtalet med stöd av en samtalsmodell. Denna bygger på bildanalysens receptionssamtal som har utvecklats inom bildkonsten av Anders Marner och som har anpassats för kursen (Einarsson, 2022).

¹ Kulturell allemansrätt på skoltid innebär att barn och unga i Malmös förskolor, grundskolor och gymnasier erbjuds minst en kulturupplevelse per år genom kulturförvaltningens basutbud (Malmö, 2024)

² Skapande skola är ett statsbidrag som ska bidra till att konst och kultur integreras långsiktigt i förskola och skola, samt ge barn och unga möjlighet att möta professionella kulturaktörer.

Efter varje kulturbesök får deltagarna reflektera tillsammans i tre steg:

1. Beskriva – Vad ser jag? (Tolkningsfri blick)

Exempel: "Det var tre vita stolar och en gul stol på scenen."

2. Tolka – Vad kan det betyda? (Tolkande av skeendet/bilden)

Exempel: "Den gula stolen var som en slags biktstol eller en spotlight."

3. Reflektera – Vad väcker det i mig? (Subjektivt perspektiv)

Exempel: "Jag upplevde att den som satt på den gula stolen var så utsatt på något sätt."

Deltagarna uppmanas att även pröva denna samtalsmodell med sina elevgrupper under kursens gång. Eftersom kursledaren är dramapedagog får deltagarna även möjlighet att gestalta sina upplevelser genom olika dramaövningar.

Som en vidareutveckling av Re:flex har, sedan hösten 2023, en komprimerad version av kursen arrangerats. Den kallas Endagsreflex och under en hel- eller halvdag får ett helt kollegium på en skola möjlighet att prova en komprimerad version av kursupplägget.

Under den första kursomgången 2020–2021 genomfördes ett följeforskningsprojekt kring kursupplägget på uppdrag av Region Skånes kulturförvaltning. Anneli Einarsson från Malmö universitet följde kursen och intervjuade deltagare om deras upplevelser och tankar om Re:flex samt arbetet med konst och kultur i skolan. Resultaten visar bland annat att deltagande lärare upplevde en ökad trygghet i att hantera konst- och kulturuplevelser i klassrummet, och flera av dem hade också provat att använda samtalsmodellen i sin undervisning. Deltagarna upplevde även att de konkreta verktygen för att integrera konst och kultur i undervisningen, som Re:flex erbjuder, kan bidra till en mer likvärdig tillgång till kultur i Malmö stads skolor. För en mer utförlig presentation av Re:flex och dess bakgrund, se Einarsson (2022).

Syfte och frågeställningar

Denna text är en andra rapport om Re:flex och har gjorts på uppdrag av Avdelningen stöd och utveckling på grundskoleförvaltningen, som har identifierat ett behov av fördjupad kunskap om hur fortbildningar som Re:flex kan bidra till skolans demokratiska och kompensatoriska uppdrag inom konst- och kulturområdet. Avsikten är därför att svara på:

- Hur lärare som deltagit i Re:flex omsätter och använder erfarenheter från kursen i sin egen undervisning och verksamhet,
- Hur lärarna uppfattar att elevernas upplevelse, förståelse och förmåga att tala om och använda konst- och kulturuttryck har stärkts,

- Hur lärarna upplever att de kan bidra till skolans och kollegornas arbete med konst och kultur efter att de deltagit i Re:flex.

Studien, som denna rapport vilar på, har genomförts av två vetenskapliga utvecklingsledare och forskare i pedagogik på Pedagogisk inspiration Malmö (Pi), som även är författare av denna rapport. Uppdraget har genomförts i nära samarbete med de två kultursekreterarna på Avdelningen stöd och utveckling.

Efter denna introduktion fortsätter rapporten med ett avsnitt där Re:flex sätts i en större kontext genom styrdokument och grundskoleförvaltningens kulturplan. Därefter följer en redogörelse för metod och genomförande. Sedan presenteras resultat från fokusgrupper och enkäter. Avslutningsvis sammanfattas resultaten, varefter en diskussion förs i relation till tidigare forskning och rapporter. Rapporten avslutas med reflektionsfrågor som stöd för fortsatt arbete med konst och kultur i alla skolformer i Malmö stad.

Styrdokument och kulturplan

Kulturens närvaro i skolan utgör en väsentlig del av det svenska utbildningssystemets värdegrund och pedagogiska uppdrag. Kulturens roll har dessutom förstärkts i övergången från Lgr11 till Lgr22. Den nuvarande läroplanen (Lgr22, se Skolverket, 2025) konkretiserar detta genom att lyfta fram vikten av att elever ges möjlighet att uttrycka sig genom estetiska former, utveckla sin kreativitet och ta del av kulturella uttryck. Kulturen ges också en framträdande plats i det ämnesövergripande arbetet och är tydligt integrerad i skolans värdegrund och uppdrag.

I läroplanens första del, Skolans värdegrund och uppdrag, står exempelvis att:

Eleverna ska få uppleva olika uttryck för kunskaper. De ska få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet (Lgr22, s.9).

Vidare skrivs att:

En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig (Lgr22, s. 9).

kan använda och ta del av olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud (Lgr22, s. 14).

Med andra ord ska konst och kultur inte betraktas som ett separat inslag i undervisningen, utan som en integrerad del av skolans uppdrag att främja elevernas bildning, uttrycksförmåga och delaktighet.

Som ett led i att stärka konstens och kulturens roll i grundskolan upprättade grundskoleförvaltningen 2022 en första kulturplan. I år presenteras en ny plan för perioden 2025–2028. I år presenteras en ny plan för perioden 2025–2028. Syftet är att säkerställa att alla elever får likvärdig tillgång till kultur under sin skoltid, i enlighet med skolans kulturuppdrag och Lgr22. Kulturplanen är en förvaltningsgemensam strategi som konkretiserar hur grundskoleförvaltningen ska arbeta med kulturfrågor. Den ger vägledning för både skolledare och kulturombud i det dagliga arbetet, samtidigt som den ger en riktning för stabens arbete på förvaltningsnivå. Genom att tydliggöra mål, ansvar och insatser skapas förutsättningar för ett långsiktigt och strukturerat arbete med kultur i skolan (Grundskoleförvaltningen Malmö stad, 2025).

Metod och genomförande

För att kunna svara på frågeställningarna användes en kombination av kvalitativa och kvantitativa metoder i denna rapport. Huvudmaterialet består av två kvalitativa fokusgruppssamtal med åtta lärare som deltagit i Re:reflex. Samtalen varade i cirka två timmar och leddes av de vetenskapliga utvecklingsledarna, vilka använde en samtalsguide för att rikta deltagarnas öppna samtal mot frågeställningarna (Kvale & Brinkmann, 2009). Dessa samtal transkriberades och analyserades sedan tillsammans med grundskoleförvaltningens kultursekreterare med god insyn i kursen.

Analysen resulterade i ett antal teman som sammanfattades i ett antal påståenden, vilka användes som grund för en enkät som skapades för att få en bättre bild av i vilken mån resultaten från fokusgrupperna även gäller för andra lärare som gått Re:reflex. Enkäten skickades till samtliga lärare som gått kursen och arbetar i Malmö stads grundskolor. I enkäten ombads de ange i vilken utsträckning de håller med om nämnda påståenden på en femgradig skala (Helt=5, I hög grad=4, I viss grad=3, I liten grad=2, Inte alls=1). De fick också möjlighet att skriva egna kommentarer och reflektioner i fritextsvar. Ett par frågor som restes under analysen av fokusgrupperna lades också till.

Ungefär hälften av lärarna (24) svarade på enkäten, vilket får betraktas som en relativt god svarsfrekvens på en frivillig enkät till lärare. Men det är bra att vara medveten om att det i materialet troligen finns en viss skevhet, det vill säga att de lärare som valt att ställa upp i fokusgrupperna och svara på enkäten kanske har ett större intresse för området än genomsnittet.

RESULTAT

I denna del presenteras resultaten från både fokusgrupper och enkäter. Resultatdelen består av tre delar med fokus på vad Re:flex betytt och gjort för skillnad för de lärare som deltagit i kursen, deras elever samt deras kollegor och skola. Dessa delar överlappar dock varandra ibland. Resultaten består till största delen av sammanfattande beskrivningar och citat, vilka används för att synliggöra hur lärarna i fokusgrupperna resonerar och talar om olika områden och frågeställningar. Dessa sammanfattningar kompletteras med visualiseringar av svarsfördelningen på enkätfrågorna samt ett beräknat medelvärde mellan 1 och 5. Fokus riktas mot i vilken grad enkätsvaren visar att resultaten från fokusgruppsamtalen gäller även för de lärare som svarat på enkäten.

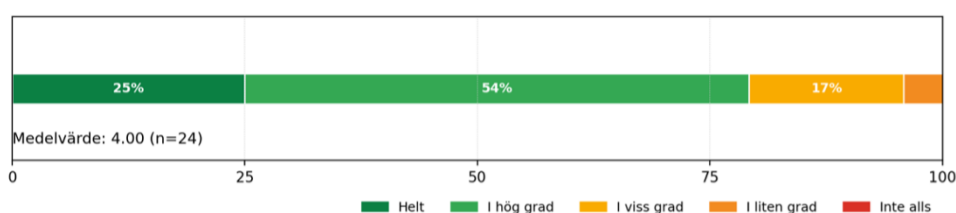
Vad ger Re:flex lärare som deltar?

Enligt lärarna som deltog i fokusgrupperna har Re:flex varit givande, både i deras roll som lärare och på ett personligt plan. Flera deltagare understryker att den personliga utveckling och stimulans de upplevt under kursen även är viktig för dem i deras arbete som lärare. En deltagare beskriver exempelvis att Re:flex bidragit till att hen nu tar del av mer kultur på sin fritid och att detta i sin tur spiller över på arbetet i skolan, det vill säga att lärares elever får möta mer kultur. Sådana uttalanden synliggör att besöken på olika kulturinstitutioner och verksamheter har varit viktiga för många kursdeltagare, och att det inte är lätt att dra någon tydlig och skarp gräns mellan den personliga och professionella utvecklingen som Re:flex bidragit till.

Trygga möten med kulturverksamheter och konst- och kulturuttryck

Trots att många kursdeltagare redan är kulturombud på sin skola, eller har ett stort intresse för kultur, uttrycker många lärare under samtalen i fokusgrupperna att de genom Re:flex fått en ökad kännedom om olika kulturverksamheter i Malmö. Enligt dem har Re:flex också gett en ökad kännedom om lokaler, transporter med mera, vilket bidrar till att de känner en ökad trygghet rörande praktiska frågor vid kulturbesök. Deltagare beskriver exempelvis att de vågat åka på föreställningar med sina elever efter att ha fått lära känna lokalerna och konstformen under Re:flex. Denna bild stärks av att en hög grad av de som svarat på enkäten anger att de efter kursen känner sig trygga kring praktiska frågor rörande kulturbesök.

Jag känner mig trygg kring praktiska frågor rörande kulturbesök.

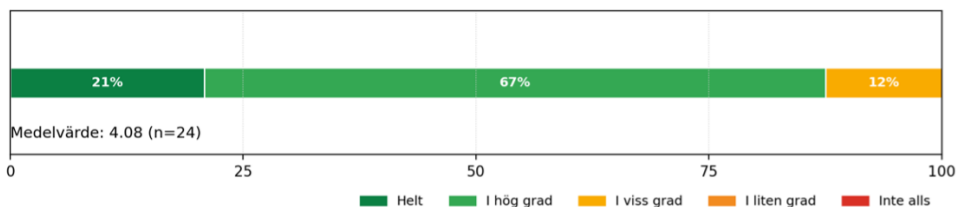
Ett återkommande tema i fokusgrupperna är att kulturbesöken under Re:flux också bidragit till att kursdeltagarna utvecklat en ökad trygghet och känner sig mer bekväma med olika konst- och kulturuttryck. Exempelvis beskriver en lärare hur besöket på en dansföreställning förändrade synen på denna konstform.

[J]ag kände hur jag bara var såhär negativ. En konstform jag aldrig har upplevt innan själv. Och så var det inte så! Det var jättebra. Det var jättefint. Och då kunde jag komma tillbaka nästa läsår [med elever].

Lärarnas uttalanden pekar mot att den känsla av trygghet de utvecklat rörande olika konstformer stärker deras vilja och möjligheter att låta elever få möta många konst- och kulturformer. Exempelvis beskriver en deltagare att eleverna i hög grad får ta del av de kulturformer läraren själv känner sig trygg med – och att Re:flux bidragit till att bredda denna palett. En annan deltagare beskriver att möten med ovana kulturuttryck även kan bidra till en ökad förståelse för elevers upplevelser och behov i samband med exempelvis kulturbesök – att den lätt obekväma känsla läraren själv upplevde öppnade ögonen för hur elever kan reagera.

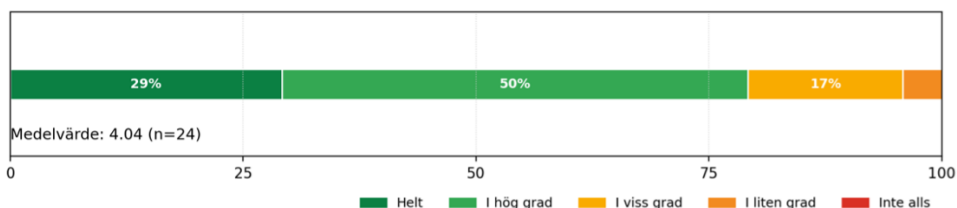
Att Re:flux bidragit till ökad trygghet bekräftas av att de som svarat på enkäten i mycket hög grad anger att de efter kursen känner sig trygga i mötet med olika konst- och kulturuttryck.

Jag känner mig trygg i mötet med olika konst- och kulturuttryck.

Värt att notera är att svaren är nästan lika positiva när det gäller tryggheten med att använda konst och kulturuttryck i sin undervisning.

Jag känner mig trygg med att använda konst- och kulturuttryck i min undervisning.

Trygga samtal om konst och kulturerfvelser

Flera lärare i fokusgrupperna beskriver att de genom sina egna möten med kultur under kursen fått en ökad medvetenhet om betydelsen av att samtala med sina elever både inför och efter konst- och kulturerfvelser.

Jag skulle säga att samtalet just inför och efter olika kulturerfvelser som man har gjort tillsammans med sina klasser, att jag har haft en större medvetenhet kring samtalet med eleverna.

Lärarnas uttalanden under fokusgrupperna synliggör att den samtalsmodell som kursdeltagarna fått ta del av under Re:flex har varit viktig, både för dem själva och för deras möjligheter att uppleva och använda sig av konst och kultur med sina klasser. En deltagare beskriver hur arbetet med samtalsmodellens frågor och process öppnat ögonen för nya sätt att närma sig dessa erfvelser med eleverna:

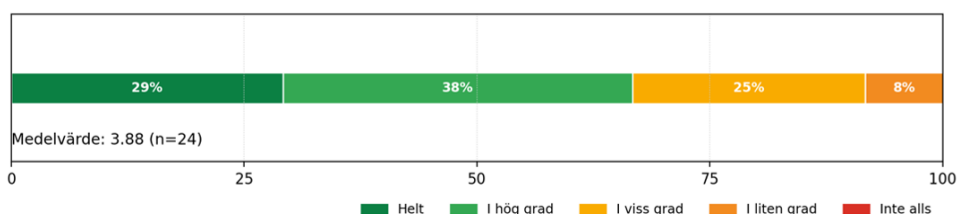
Efter allt som vi upplevde [i Re:flex] var det mycket samtal. Då fick man mycket tips på olika typer av frågor som kanske föder mer diskussion än om man ställer en annan typ av frågor.

Med hjälp av samtalsmodellens första konkreta frågeställningar blir det, enligt flera av lärarna, lättare att närma sig konst och kultur även om dessa kan upplevas som nya, ovana och främmande för lärare eller elever.

Och det här kan man ju översätta på alla konstformer. En jättemärklig dansföreställning. Ja, men vad såg du? Vad hade de på sig? Hur såg scenen ut? Alltså de här enkla [frågorna], och så har man ju kommit ett bit på vägen.

Denna bild stärks av enkäten där nästan alla anger att de, åtminstone i viss grad, håller med om att de känner sig trygga med samtalsmodellen och att använda den för att stärka samtal om konst och kultur.

Jag känner mig trygg med samtalsmodellen och att använda den för att stärka samtal om konst och kulturerfvelser.

Några av deltagarna i fokusgrupperna beskriver att de även använder och anpassar samtalsmodellen för att stärka samtal och dialog i andra ämnen, när undervisningen inte handlar om konst och kultur i sig. En lärare som beskriver hur hen arbetat med jordens omloppsbanor i NO säger exempelvis:

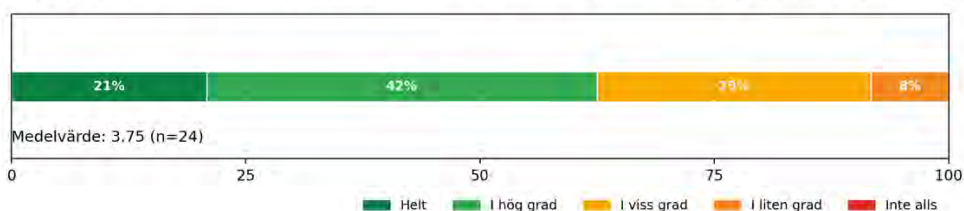
Det blir liksom väldigt konkret. Det är ju samma typ av samtalsmodell. Vad ser ni? Vad har ni sett? Hur vet du det? Hur såg du det i det dom gjorde? [...] Då får liksom alla i rummet tänka till. [...] Så kan man jobba i allt, eller väldigt mycket i alla fall.

En annan deltagare beskriver hur hen använder bilder och utgår från samtalsmodellen för att skapa ett tryggt samtalsklimat och hjälpa eleverna att närma sig och delta i diskussioner i olika ämnen:

I alla ämnen [bl.a. engelska och historia] har jag bildanalys. Och då just det här med att faktiskt göra alla trygga genom att bara börja med: Vad ser du? Och då blir det ju fler som vågar vara med i diskussionerna. Och så kanske de vågar ta nästa steg också.

Denna bild bekräftas av att en hög andel som svarat på enkäten anger att de, åtminstone i viss grad, upplever att samtalsmodellen kan användas för att stärka samtal och dialog i olika ämnen och situationer, det vill säga inte endast rörande konst och kultur.

Jag upplever att samtalsmodellen kan användas för att stärka samtal och dialog i olika ämnen och situationer.

Vad ger Re:flex eleverna och undervisningen?

När de lärare som deltar i fokusgrupperna resonerar kring frågan hur Re:flex bidrar till deras egen undervisning och elevernas lärande, framträder en bild som synliggör att erfarenheter från kursen kan få betydelse för deras elever på flera olika sätt.

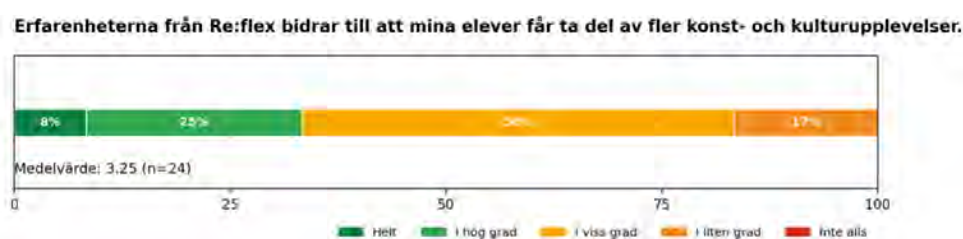
Möten med konst och kultur

Lärarnas uttalanden under fokusgrupperna pekar mot att deras elever får ta del av fler och mer varierade kulturerfarenheter än tidigare, vilket enligt lärarna hänger samman med att Re:flex har gett dem en trygghet och förtrogenhet med konst- och kulturutbud. En lärare uttrycker det som att Re:flex gett redskap som bidrar till att hen nu tar sig an andra kulturerfarenheter tillsammans med sina elever.

För en del deltagare innebär det att de också i högre grad låter sina elever ta del av det kulturutbud som erbjuds. En lärare säger exempelvis att:

*Mina [elever] har fått mer kulturerfarenheter än någon annan på skolan, tror jag.
Alltså jag går iväg på mer. Jag är mer aktiv. Jag hoppar på det mesta som finns.*

Enkätsvaren på frågan om erfarenheterna från Re:flex bidrar till att lärarnas elever får ta del av fler konst- och kulturerfarenheter ger en delvis annan bild. Det finns en större spridning än i tidigare frågor och en relativt stor andel håller bara med i viss eller liten grad. Värt att notera är dock att ingen anger att Re:flex inte alls bidragit i denna riktning.

Av fokusgrupperna framgår det att en del kursdeltagare fått en större medvetenhet om betydelsen av att samtala och förbereda elever inför besök på kulturinstitutioner. Exempelvis säger en lärare att det märks på eleverna om de fått en förståelse för vad de ska få uppleva eller inte. De gånger läraren missat att förbereda eleverna inför kulturbesöken blir de, enligt läraren, oroligare. Fokusgruppsamtalen synliggör att det även är viktigt att förbereda eleverna på de förväntningar och det sociala sammanhang de kommer att möta.

Jag tror att det var väldigt viktigt med sammanhanget [...] Dels för att förbereda, men det är allt från det sociala [till det praktiska]. Vad är det för plats vi ska till? Hur förväntas man bete sig här? Vad är detta?

Det framgår också att lärare som deltagit i Re:flex ser kulturbesök som en del av skolans centrala uppdrag och viktiga ur ett likvärdighets- och demokratiperspektiv. En av deltagarna i fokusgrupperna påpekar att det kan vara psykiskt påfrestande att ge sig iväg på kulturbesök med en klass, och att det finns en oro för hur besöket ska gå. Läraren understryker samtidigt att det är viktigt att alla elever, även de som inte är vana kulturkonsument, får ta del av och lära sig hur det går till i olika kultur-sammanhang:

Men jätteviktigt att barnen lär sig. Så jag tänker, i hela samhällsuppdraget som lärare är det också jätteviktigt. [...] Alltså allt det här som man får med en kulturupplevelse när man sticker iväg.

Flera deltagare i fokusgrupperna betonar att det även är viktigt att elever får ta del av olika konst och kulturuttryck som en del i att stärka deras förmåga att uttrycka sig och sina känslor, tankar och idéer. En lärare som pratar om vikten av kulturupplevelser säger exempelvis:

Eleverna får uppleva olika saker. Att de får nya uttryckssätt, som de kanske inte hade fått annars. Många tänker att det är skriva, det är läsa, det är räkna. Men här får [...] Att man får fler språk att använda om man får uppleva mycket kultur.

Detta och liknande uttalanden synliggör att flera av de lärare som deltar i fokusgrupperna ser konstnärliga uttrycksformer som en del av ett vidgat perspektiv på språk och språkutveckling.

Samtal och reflektioner om konst- och kulturuttryck

Många av de lärare som deltar i fokusgrupperna uttrycker att samtalsmodellens struktur och frågeställningar har gett dem redskap som underlättar och gör det lättare att komma igång med samtal om olika konst- och kulturuttryck med eleverna, även när dessa är ovana för eleverna. En lärare säger exempelvis:

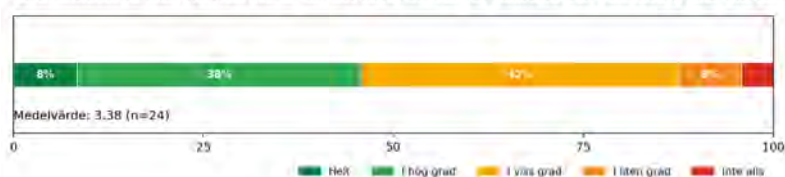
Och det här kan man ju översätta på alla konstformer. [Exempelvis] en jättemärklig dansföreställning.

Enligt flera deltagare upplever de att samtalsmodellens frågor kan fördjupa samtalet om, och på så sätt bidra till att fördjupa elevernas upplevelse av, konst- och kulturyttringar.

"[A]tt komma på djupet i diskussioner när man hade upplevt någonting. [...] Att man på något sätt fördjupade diskussionen både för sig själv och för sina elever. Skriftligt eller muntligt eller hur man nu vill göra det."

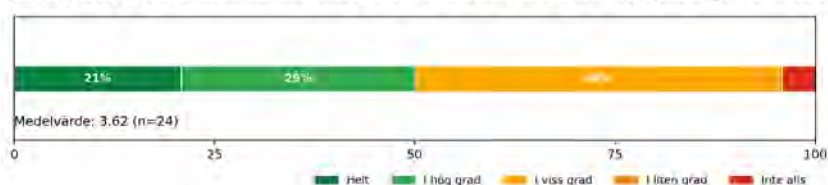
Denna bild förstärks av enkätsvaren där en hög andel uppger att Re:flex, åtminstone i viss grad, har bidragit till att deras elever samtalar om och reflekterar mer över konst- och kulturuttryck.

Erfarenheterna från Re:flex bidrar till att mina elever får samtala och reflektera mer om konst- och kulturuttryck.

Intressant nog anger lärarna i ännu högre grad att de upplever att samtalsmodellen kan bidra till att deras elever får en fördjupad upplevelse av konst och kultur.

Jag upplever att samtalsmodellen bidrar till att mina elever får en fördjupad upplevelse av konst och kultur.

En aspekt som lyfts fram som viktig av många lärare i fokusgruppssamtalen är att samtalsmodellen, med sina enkla initiala frågor, bidrar till att fler elever inkluderas och vågar delta i samtal i klassrummet.

[D]å är det ju absolut fler som vågar vara med och prata. Och det är ju en ingång till att sen kanske våga prata lite mer. [...] Det blir fler elever som är med i diskussionerna.

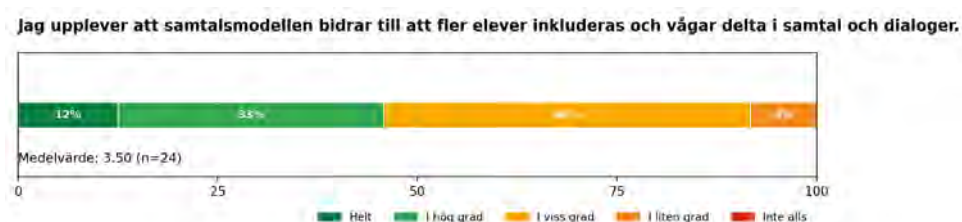
Några deltagare poängterar att sådana inkluderande samtal är viktiga i relation till skolans demokratiska och kompensatoriska uppdrag; att elever med olika språkliga förutsättningar erbjuds mer lika möjligheter att delta. En lärare säger exempelvis:

Detta blir en mer demokratisk ingång. Du behöver inte förstå en massa [...] Man behöver liksom inte ha mycket språk, eller man behöver inte ha varit inne i de samtalen [om kultur]

Citatet är också ett exempel på att flera deltagare i fokusgrupperna betonar betydelsen av att arbeta för att kompensera för elevernas tillgång till kultur och vana vid att samtala om kultur på sin fritid. Läraren fortsätter med att säga:

Detta har liksom erbjudit en annan väg in. [...] Jag kunde uppleva det i min förra klass [...] att det inte blev så svårt, glappet minskade. För även de som inte upplever så mycket kultur på fri hand, att skolan ändå kunde ge de ingångarna.

Denna bild stärks av att enkätsvaren, där samtliga svarande i någon mån instämmer i att samtalsmodellen kan bidra till att fler elever inkluderas och vågar delta i samtal och dialoger.

På en fristående fråga om Re:flex möjliga betydelse för likvärdigheten mellan olika skolor och elevgrupper är svaren ännu mer positiva. Samtliga anger att de, åtminstone i viss grad, anser att en kurs som Re:flex kan bidra till en ökad likvärdighet i arbetet med kultur inom Malmö stads grundskolor.

Vad ger Re:flex deltagarnas kollegor och skola?

I fokusgruppernas samtal om vad Re:flex betytt för lärarna, deras undervisning och deras elever finns en relativt stor samstämmighet. När frågorna rör vad Re:flex betytt för deras kollegor och deras skola, samt vad som krävs för att kursen och arbetet med kultur ska få fäste i skolans arbete, finns det en större variation i lärarnas svar. Denna variation kan ses som en indikation på att det troligen finns relativt stora skillnader i hur skolor arbetar med kulturfrågor, samt hur de tar till vara på den kompetens som lärare utvecklat genom Re:flex.

Stöd till kollegor och arbetslag

En hel del av lärarna beskriver att de har haft svårt att sprida erfarenheterna från Re:flex och få med sig andra lärare och skollädaingen i arbetet med att använda konst- och kulturupplevelser i undervisningen. Andra deltagare säger att de nu i högre grad stöttar kollegor i att möta olika konst- och kulturuttryck med sina klasser och elever. Det kan då bland annat handla om att stötta kollegor i att anmäla sig till kulturevenemang.

[E]fter reflex så har vi som har jobbat med kultur på skolan varit mycket mer på våra kollegor. [...] Nu skickar jag "Jag vill påminna [om att] nu dyker det upp nya tider att boka".

Besöken på kulturinstitutionerna under Re:flex har också bidragit till att en del lärare som deltar i fokusgrupperna stöttar kollegor på sin skola kring praktiska frågor rörande kulturbesök.

Att man [...] stöttat kollegor och liksom kunnat säga att "så här lång tid tar det att gå dit" och "det finns toaletter här". [...] Ja man kan ju skratta åt det, men det är något som inte [...] blir av, därför att det känns [...] för stort.

Några lärare uttrycker också att de upplever att deras stöd till kollegor bidrar till att dessa känner en ökad trygghet i samband med kulturbesök.

Det var just det här med att man kan förmedla lite trygghet till kollegor. Och att man själv vet lite mer helt enkelt [...] så att man kan förmedla det vidare till kollegor.

Några deltagare i fokusgrupperna beskriver också ett mer långtgående arbete som innebär att de även stöttar sina kollegor i att arbeta mer medvetet med kulturbesöken och att våga samtala om kulturupplevelsen med sina elever.

[Vi har] verkligen uppmuntrat och pratat ganska mycket om hur kan vi förbereda våra elever inför utflykten. [...] [Även] om man inte kopplar det till sitt eget ämne, men [...] på mentorstiden kan man diskutera, vad har vi gjort, var vi har varit och så vidare.

Andra uttalanden under fokusgrupperna pekar på att det inte alltid är lätt att dela med sig av de erfarenheter och verktyg som Re:flex ger. En lärare upplever att det kan uppfattas som känsligt att sprida och uppmana kollegor att exempelvis använda samtalsmodellen, och att hen därför arbetar med frivillighet och att erbjuda lärdomarna från Re:flex som en service.

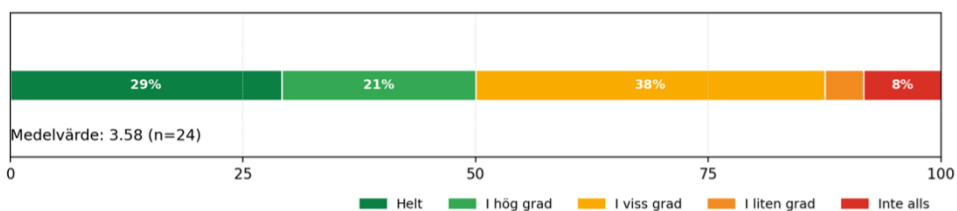
Så det är mer att man håller fram [och] serverar, håller fram någon bricka, typ så här: "Om man vill kan man göra så här". Men det är så man får jobba med kollegor också.

Samtidigt beskriver denna lärare att vissa kollegor är intresserade och har börjat använda och anpassa samtalsmodellen till sin egen undervisning.

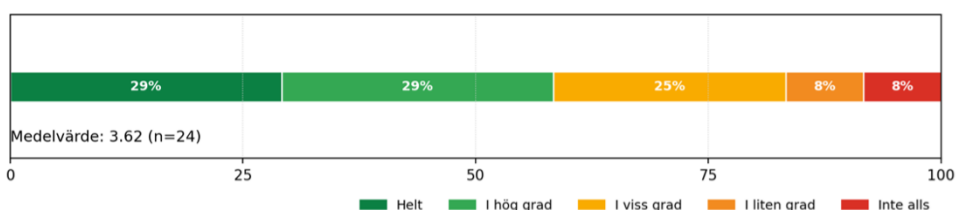
Den bild som framkommer i fokusgrupperna stärks i stort av enkätsvaren. På frågorna om de efter Re:flex stöttar kollegor i att våga möta olika konst- och kulturuttryck eller rörande praktiska frågor vid

kulturbesök håller många lärare med, i åtminstone viss grad. Men det finns också en mindre grupp som anger att de bara håller med i liten grad eller inte alls.

Jag stöttar kollegor kring praktiska frågor rörande kulturbesök.

Jag stöttar kollegor i att våga välja och möta olika konst- och kulturuttryck med sina elever.

När det gäller frågan om lärare som gått Re:flex stöttar sina kollegor i att använda eller samtala om konst- och kulturuttryck i sin egen undervisning kan enkätsvaren ses som en bekräftelse på att detta kan vara mer utmanande. Nästan en fjärdedel anger att de i liten eller ingen grad håller med om att de stöttar kollegor i att använda eller samtala om konst- och kulturuttryck med sina elever.

Jag stöttar kollegor i att använda och/eller samtala om konst- och kulturuttryck i sin undervisning.

Stöd till skollledning och organisation

En relativt hög andel av de lärare som deltar i fokusgrupperna är kulturombud på sin skola. Flera av dessa deltagare menar att Re:flex har gett dem ytterligare verktyg och kunskaper att stötta skolan och skolledningen i arbetet med kultur i skolan.

[N]u har det ju liksom ändå blivit ett viktiggörande [av] kultur. [... ..] Man har förberett, bemannar upp. [...] Och att det är Re:flex som också bidragit till det. Så det skulle jag säga är en förändring för eleverna, att det når ut.

Ett utfall av detta nära samarbete och engagemang från skollädaingen är, enligt samma lärare, att andra lärare har slutat att dra sig undan eller vara hemma för vård av barn när det är dags för Skapande skola eller kulturevenemang. Några av deltagarna i fokusgrupperna uttrycker en viss förståelse för att en del lärare kan välja att hålla sig undan.

Man är bränd, det kanske var en dålig [upplevelse av en] dansföreställning. Det kan sprida sig och skapa stämningar i olika arbetslag. Och så blir det liksom en norm [...].

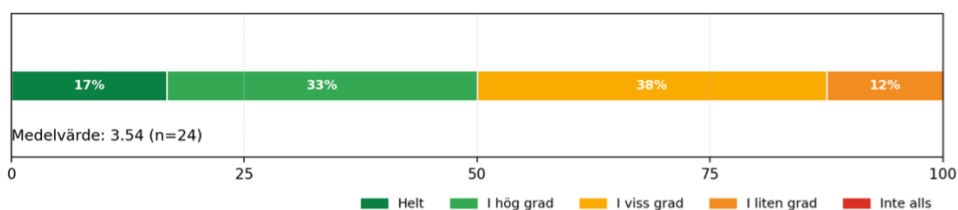
Detta är ett av många uttalanden som synliggör att arbetsklimatet och normer i kollegiet är en viktig del av arbetet med kultur. Några av deltagarna i fokusgrupperna beskriver att de lyckats få till en positiv utveckling i sina arbetslag. En deltagare som beskriver att de på skolan arbetat för att få mentorer att samtala om kulturupplevelser med sina elever säger exempelvis att:

Det har vi försökt förankra i hela arbetsgruppen. Men sedan vet jag inte egentligen hur mycket det används.

Den sista delen av uttalandet är ett exempel på att många lärare beskriver det som utmanande och svårt att sprida erfarenheter från Re:flex på sin skola, åtminstone utanför den närmsta kretsen av kollegor.

Trots detta är enkätsvaren rörande samarbete med skolan och skollädaingen överlag positiva. En hög andel anger att de, åtminstone i viss grad, är med och bidrar till skollädaingens och skolans arbete med kultur, vilket kan kopplas till Re:flex men även att många har ett uppdrag som kulturombud på sina skolor.

Jag stöttar skolan och skollädaingen i arbetet med kultur i skolan.

Samtidigt pekar både fokusgruppssamtalen och de öppna frågorna i enkäten mot att det ofta är en utmaning att få komma in i kollegiet och skollädaingens arbete och där få dela med sig av och använda erfarenheterna från Re:flex.

Förutsättningar för konst och kultur i skolverksamheterna

Ett återkommande tema i lärarnas resonemang i fokusgrupperna är skolledningens betydelse för arbetet med konst och kultur och möjligheterna att använda och sprida erfarenheter och verktyg från Re:flex på sina skolor. Lärarnas uttalanden är inte enhetliga utan pekar mot att det finns en variation mellan skolor.

En mindre grupp lärare som deltar i fokusgrupperna beskriver att de känner ett starkt stöd från sin skolledning och att skolan arbetar medvetet och strategiskt med kultur. Exempelvis beskriver en deltagare hur skolledarna agerar som förebilder och visar att kultur är viktigt.

Mina chefer anmäler sig tidigt [till kulturbesök]. De vill mer. De är först med att räcka upp handen.

Andra uttrycker att arbetet med kultur ofta hamnar i skymundan eller inte prioriteras tillräckligt tydligt för att få fäste på skolan. En informant beskriver att det går att utveckla arbetet med kultur med de närmsta kollegorna, om det finns ett intresse:

Om man är ett starkt arbetslag så är det lättare att göra det utan sin ledning. Men jag tror att om man är lite mer ensam så är det väldigt svårt om man inte har ledningen med sig.

Uttalandet synliggör samtidigt att skolledningens stöd är viktigt för att nå ut till hela skolan, och på frågan om de sprider samtalsmodellen och erfarenheter från Re:flex säger en annan lärare att

Vi kunde göra det. Då skulle ledningen verkligen [behöva] säga att här har ni en dag som kan gå runt överallt. Men det finns inte.

Några lärare uttrycker under fokusgrupperna att de upplever att det ofta finns ett visst motstånd från kollegor att arbeta och fortbilda sig i kultur – och att det därför behövs en tydligare styrning med tydliga krav från skolledningen om arbetet ska få fart. Någon uttrycker till och med att det behövs en tydligare styrning och stöd från förvaltningen gentemot skolledarna, för att minska risken att arbetet med kultur i skolan prioriteras bort eller hamnar i skymundan. Flera deltagare återkommer till att ledningens syn på kultur och kulturella uttryck och deras betydelse för elevers lärande och utveckling blir viktig för möjligheterna att få fäste i skolans arbete. Exempelvis säger en deltagare i fokusgrupperna att:

Om [ledningen] tittar på det ur ett mer vidgat [språk]perspektiv, om man tänker in detta som ett språkande, då tycker också skolledaren att det är självklart och viktigt [...] kanske så konkurrerar det [då] inte med någonting annat.

De öppna svaren i enkäten om vad som krävs för att erfarenheterna från Re:flex ska få spridning och bidra till skolans arbete med kultur bekräftar i stort resultaten från samtalen i fokusgrupperna. Många av enkätsvaren uttrycker, på lite olika sätt, att lärarna anser att skolledningen behöver ge tid och mandat, samt att arbetet med konst och kultur behöver läggas in av ledningen som ett prioriterat område i skolans planering. En lärare skriver exempelvis att:

Det är lättare att jobba vidare med projekt om det är ett gemensamt arbete på skolan. Ledningen behöver ge tid och planering till kulturansvariga och ha en långsiktig plan.

Några svar kan tolkas som att lärarna efterfrågar ytor för samarbete och lärande mellan kollegor men även med skolledningen. Exempelvis skriver en lärare att:

Jag upplever att det finns vilja men att det är svårt att få ihop det. Hur vi kan skapa dessa kontaktytor är något vi behöver titta närmare på.

Sådana svar pekar mot att många lärare, med ett intresse för konst- och kulturuttryck, ser behov av ett mer långsiktigt och gemensamt arbete i kollegiet på skolan – om arbetet med konst och kultur ska få fäste och kunna bidra till elevernas lärande och utveckling.

SAMMAFATTNING OCH DISKUSSION

De resultat och resonemang som presenterats ligger i hög grad i linje med den intervjuundersökning som genomfördes med deltagare under den första kursomgången av Re:flex (Einarsson, 2022). Det kan därför vara värt att påpeka att resultaten i denna studie belyser hur lärare som redan gått kursen (under olika kursomgångar) upplever att de kan omsätta och använda sig av sina erfarenheter från Re:flex. Sammanfattningsvis pekar resultaten mot att kursen kan stärka deltagarna i deras arbete med konst och kultur vilket också får betydelse för deras elever, kollegor och skolor:

- Lärare som gått Re:flex upplever ökad trygghet i praktiska frågor kring kulturbesök och i möten med olika konst- och kulturuttryck. Genom erfarenhet av en samtalsmodell har de stärkts i att samtala om konst och kultur i undervisningen, vilket bidrar till att de vågar använda dessa uttryck mer aktivt. De upplever även att samtalsmodellen kan användas i flera olika ämnen och sammanhang.
- Lärare som deltagit i kursen uttrycker att deras elever får ta del av fler konst- och kulturupplevelser, samt ges större möjlighet att samtala och reflektera kring dessa. Enligt lärarna kan samtalsmodellen bidra till fördjupade upplevelser, ökad inkludering och att fler elever vågar delta i samtalen.
- När det gäller lärares möjlighet att stärka skolans och kollegors arbete med kultur varierar svaren, men många uppger att de efter kursen i högre grad kan stötta kollegor både kring praktiska frågor rörande kulturbesök och att våga möta olika konst- och kulturuttryck med sina elever. Ungefär hälften uppger att de även i högre grad bidrar till skolans övergripande arbete med kultur. En hög andel menar att Re:flex kan främja ökad likvärdighet rörande tillgången till och arbetet med konst och kultur inom Malmö stads grundskolor.

I analysen har tre teman som kan vara viktiga att lyfta i det framtida arbetet med konst och kultur i skolan identifierats: a) trygghet, b) demokrati likvärdighet och delaktighet samt c) organisation för kultur i skolans verksamhet. Nedan diskuteras hur dessa kan beröra deltagande lärare, deras elever, kollegor och skola.

Trygghet

I resultaten framträder känslan av trygghet som en central aspekt i skolans arbete med konst och kultur, vilket är anledningen till att citatet "Mina elever får mycket av det jag är trygg i" fått ge namn åt rapporten. De kulturintresserade lärare som deltar i fokusgrupperna betonar vikten av att arbeta för att stärka tryggheten i mötet med kultur, både för sig själva och sina elever, men även för kollegorna på skolan. Deras uttalanden synliggör att såväl lärare som elever kan känna en osäkerhet inför möten med ovana konst- och kulturuttryck eller nya miljöer. Detta kan gälla den fysiska miljön och praktiska frågor men även de sociala, kulturella och språkliga förväntningar som lärare och elever möter i det aktuella sammanhanget. Dessa delar av resultatet ligger i linje med forskning och rapporter som visar att social bakgrund och kulturellt kapital (Bourdieu, 1984) har betydelse för hur barn och unga kan närma sig och tar till sig kultur (Jeppsson, 2020; Myndigheten för kulturanalys, 2023). Men tidigare studier visar även att konst och kultur i undervisningen kan fungera som ett verktyg för att överbrygga sociala och kulturella klyftor (Bamford, 2006). Lärarnas resonemang pekar mot att Re:flux kan ge konkreta metoder för, och en ökad medvetenhet om behovet av, att stärka elevers och kollegors trygghet i möten och samtal om konst- och kulturyttringar. En rimlig tolkning är att en fortbildningsinsats som Re:flux därför kan vara ett sätt att stärka systematiken och långsiktigheten i förvaltningens arbete med att integrera kultur i skolans pedagogiska praktik.

Demokrati, likvärdighet och delaktighet

Ett annat tydligt tema är lärarnas resonemang om hur Re:flux relaterar till skolans arbete med demokrati, likvärdighet och delaktighet. De lärare som deltar i fokusgrupperna lyfter fram kulturens roll i relation till skolans demokratiuppdrag och uppgift att främja elevers utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsställande individer och medborgare (SFS 2010:800), samt att elever enligt läroplanen (Skolverket, 2025) ska få ta del av olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans och utveckla kännedom om samhällets kulturutbud. En hög andel av deltagarna i fokusgrupperna motiverar sitt engagemang i arbetet för kultur, och värdet av en kurs som Re:flux, med att de vill öka likvärdigheten mellan skolor och elever. Det kan dels handla om att ge elever från olika skolor med olika socioekonomiska förutsättningar och tillgång till kultur i sin närmiljö mer likartade möjligheter att få ta del av stadens konst- och kulturutbud. Men det kan också handla om att ge elever med olika språkliga förutsättningar och varierande självförtroende mer likvärdiga möjligheter att delta i samtal om konst- och kulturyttringar. Samtalsmodellen lyfts här fram som central; en strukturerad metodik för att bjuda in och göra elever med olika förutsättningar delaktiga i samtal om konst- och kulturupplevelser, och som även kan anpassas och användas i en rad andra ämnen och situationer. Dessa delar av resultaten ligger i linje med forskning och material från Skolverket som belyst att konst och kultur i undervisningen kan fungera som ett verktyg för att överbrygga sociala, kulturella och språkliga klyftor (Bamford, 2006; Einarsson, 2020), stärka elevers identitet, språk och förståelse för demokratiska värden (Skolverket, 2018) samt deras motivation, delaktighet och självkänsla (Dahlbäck & Schmidt, 2021; Skolverket, 2019).

Organisation för kultur i skolans verksamhet

En tredje tematik som framstår som centralt i resultaten är organisationens och skollädares betydelse för arbetet med kultur i skolan. Av lärarnas beskrivningar under fokusgrupperna framgår det att det finns en stor variation i hur skolor och skollädares arbetar och integrerar konst och kultur i den övriga verksamheten. Resultaten indikerar att det på skolor där skollädares betraktar konst- och kulturuttryck som en del i skolans centrala utvecklingsområde, exempelvis det språkutvecklande arbetet, är lättare för lärare som deltagit i Re:flex att sprida sina erfarenheter och få med sig kollegiet i arbetet med att stärka kulturens roll i undervisningen. Dessa delar av resultaten stämmer väl överens med forskning och rapporter som belyser att det krävs ett organisatoriskt stöd, kollegialt lärande och långsiktig planering för att konst- och kulturyttringar ska bli en integrerad del av skolans verksamhet på det sätt som skollagen och läroplanen skrivningar föreskriver (Cedervall, 2020; Einarsson, 2022). I lärarnas beskrivningar framstår skollädares stöd och förväntningar som viktiga också för möjligheterna att få fler kollegor att gå Re:flex eller att genomföra en komprimerad endags-fortbildning med hela kollegiet, vilket är intressant i relation till forskning och rapporter som synliggjort att arbetet med kultur i skola och förskola tenderar att bli sårbart därför att det vilar på ett fåtal "eldsjälar" som får bära ett tungt ansvar (Einarsson, 2020; 2022, Ideland & Jonasson, 2025).

Som tidigare nämnts har många av de lärare som deltagit i fokusgrupperna, och troligen även de som svarat på enkäten, en positiv inställning till och ofta arbetar med kultur på sin skola. De resultat som presenteras i denna rapport har därför en positiv grundsyn på arbetet med konst och kultur i skolan och hur Re:flex kan bidra, vilken inte nödvändigtvis är representativ för alla lärare eller skolor. I den stoffträngsel som kan uppstå i grundskolans verksamheter finns det lärare och skollädares som gör andra prioriteringar än deltagarna i denna undersökning. Som avslutning kan det därför vara värt att påminna om att några lärare som deltagit i fokusgrupperna uttrycker ett behov av tydligare stöd och förväntningar från förvaltningen gentemot skolorna och skollädares, samt att andra undersökningar pekar mot att arbetet med kultur och dess betydelse för elevernas lärande och utveckling behöver synliggöras i skolors och förvaltningens systematiska kvalitetsarbete. Annars finns det en risk att kulturen och dess potential för undervisning samt barns och elevers kunskapsmässiga och personliga utveckling osynliggörs och trängs undan (Ideland & Jonasson, 2025).

FRÅGOR ATT ARBETA VIDARE MED

I linje med uppdraget och rapportens syfte – att fördjupa kunskapen om hur fortbildningar inom konst och kultur, såsom Re:flex, kan bidra till skolans demokratiska och kompensatoriska uppdrag – avslutas rapporten med några reflekterande frågor. Dessa är tänkta att ge lärare, pedagoger och skolledare stöd i det fortsatta arbetet med konst och kultur i skola och förskola.

- Hur kan du som lärare eller pedagog förbereda dig själv, barn och elever inför möten med olika konst- och kulturuttryck, så att upplevelsen känns trygg för alla?
- Hur kan du som lärare eller pedagog forma ett samtal efter en kulturuplevelse, där alla barn och elever kan delta – oavsett språklig förmåga eller tidigare erfarenhet av konst och kultur?
- Hur kan du som skolledare arbeta med att sprida erfarenheter från fortbildningar som Re:flex?
- Hur kan du som skolledare verka för att skapa positiva normer kring konst och kultur i linje med skolans och förskolans demokratiska och kompensatoriska uppdrag?

REFERENSER

- Bamford, A. (2006). *The Wow Factor: Global research compendium on the impact of the arts in education*. Waxmann Verlag.
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. London, England: Routledge & Kegan Paul.
- Cedervall, S. (2020). *Crafting collaborations of art and school: Contextual studies in Sweden* [Doktorsavhandling, Stockholms universitet]. DiVA portal. <http://su.diva-portal.org/smash/re-cord.jsf?pid=diva2:1477174>
- Dahlbäck, K., & Schmidt, C. (2021). "Jag vet att man inte kan förändra världen, men man kan ha ambitioner" – sociala hållbarhetsperspektiv på ett musik- och poesiprojekt. *Forskning om undervisning och lärande*, 9(3), 89–114. <https://doi.org/10.61998/forskul.v9i3.26638>
- Einarsson, A. (2020). *Drama as an Ecotone in the Ecosystem of Primary Education*. [Doktorsavhandling, University of Chester UK]. <https://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1758677/FULLTEXT01.pdf>
- Einarsson, A. (2022). "Att man kan tolka olika": Ett följeforskningsprojekt om kursen *Re:flex*. Region Skånes kulturförvaltning, Malmö universitet, & Grundskoleförvaltningen Malmö stad. Grundskoleförvaltningen Malmö stad. (2025).
- Grundskoleförvaltningen. (2025) *Kulturplan 2025–2028: Förvaltningsgemensam plan för arbetet med kulturuppdraget*. Malmö stad.
- Hallgren, E., & Jacquet, E. (2023). *Stärk pedagogiken med estetiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Ideland, J., & Jonasson, C. (2025). *Musikens roll i Malmö stads förskolor – uppfattningar om musikverksamhetens historik, vardag och potential*. Malmö stad. Hämtad den 2025-11-14 från <https://pedagog.malmo.se/app/uploads/2025/10/FORSK-nr-8-Musikens-roll-i-Malmo-stads-forskolor.pdf>
- Jeppsson, C. (2020). "Rörlig och stabil, bred och spetsig". Kulturell reproduktion och strategier för breddat deltagande i den svenska kulturskolan [Doktorsavhandling, Göteborgs universitet]. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/63291>
- Kulturrådet. (2024). *Riktlinjer för statsbidrag till Stärkt kultur i skolan – utvecklingsbidrag för stärkta strukturer mellan kultur och skola* (ADM 2024/56). Hämtad 2025-08-14 från <https://www.kulturradet.se/globalassets/start/om-oss/sa-arbetar-kulturradet/sa-styrs-vi/riktlinjer/riktlinjer-dokument/riktlinjer-for-statsbidrag-till-starkt-kultur-i-skolan.pdf>
- Kulturrådet. (u.å.). *Skapande skola*. Hämtad 2025-10-07 från <https://www.kulturradet.se/sok-bidrag/skapande-skola/>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur.
- Malmö stad. (2024). *Kulturell allemansrätt*. Hämtad 2025-10-07 från <https://malmo.se/Sa-arbetar-vi-med.../Kultur---projekt-och-satsningar/Kulturell-allemansratt.html>

Myndigheten för kulturanalys. (2023). *Att bredda deltagandet i kulturlivet* [Rapport]. Hämtad 2025-10-07 från <https://kulturanalys.se/publikation/att-bredda-deltagandet-i-kulturlivet/>

SFS 2010:800.(2010) Skollag. Hämtad 25-11-14 från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/

Skolverket. (2018). *Estetik, kultur och skapande i undervisningen – språk, lärande och identitet*. Skolverket. Hämtad 2025-10-08 från <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca-41169863e6a65ce1d/1553967627434/pdf3853.pdf>

Skolverket. (2019). *Estetik, kultur och skapande i undervisningen – upplevelser, känslor och stämningar*. Skolverket. Hämtad 2025-10-08 från <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca-41169863e6a65ce2a/1553967630912/pdf3854.pdf>

Skolverket. (2025). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet – Lgr22*. Hämtad 2025-08-14 från <https://www.skolverket.se/sok-publikationer/publikationsserier/styr-dokument/2025/laroplan-for-grundskolan-forskoleklassen-och-fritidshemmet---lgr22>